

FİNANSALLAŞMA VE GELİR DAĞILIMI

Kaan YİĞENOĞLU*

Öz

Bu çalışmada 1970’li yıllardaki kar oranlarındaki düşüşe bir önlem olarak geliştirilen ve giderek reel ekonomiden kopuşu gerektiren finansallaşma sürecinin gelir dağılımına etkisi tartışılmaktadır. Finansallaşma sürecinin ana akım iktisatçıların iddia ettiğinin aksine toplumun genel çıkarına uygun olduğu görüşünün sorgulanması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışmada son yıllarda giderek artan şekilde tartışılmaya başlanan küresel gelir ve servet adaletsizliğinin en önemi nedenlerinden birisi olarak görülen finansallaşmanın bu sürece ne gibi etkisinin olduğu incelenmektedir. Bu amaçla finansallaşma göstergeleri temel alınarak bu göstergelerin gelişiminden toplumun farklı gelir gruplarının nasıl etkilendiğine değinilmektedir. Söz konusu finansallaşma sürecinin mevcut haliyle devam etmesi halinde gelir dağılımı adaletsizliğinin giderek artacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Finansallaşma, Gelir Adaletsizliği, Servet Adaletsizliği, Kredi Aracılığı, Borsa Kapitalizasyonu

FINANCIALISATION AND INCOME DISTRIBUTION

Abstract

This study argues that the impact on income distribution of financialisation process that developed as a measure decline of profit rate in the 1970s and required break from the real economy. Mainstream economists claim that financialisation process appropriate for general interest of community but this claim should be questioned. In this context, this study being discussed impact on income inequality of financialisation which is seen as one of the reasons for global income and wealth inequality. For this purpose, financialisation indicators are considered how different income groups affected by the development of these indicators. It has concluded that if financial process continues in its current form income inequality will increase.

Keywords: Financialisation, Income Inequality, Wealth Inequality, Credit Intermediation, Stock Market Capitalization

GİRİŞ

Günümüzde dünya çapında tartışılan konuların başında, gelir adaletsizliği ile ilgili olanlar giderek artmaya başlamıştır. Bu tartışmaların popüler hale gelmesi ile bu alanda yapılan çalışmalar da artmaktadır. Son olarak Thomas Piketty’nin (2014) oldukça ses getiren çalışması olan “Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital” isimli eseri bunlardan birisidir. Bunun dışında gelir adaletsizliği ile bağlantılı olarak 2010 yılında Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Bahreyn, Cezayir, Ürdün ve Yemen gibi ülkelerde ortaya çıkan Arap Baharı gibi toplumsal hareketler de dünya gündeminde uzunca süre konuşulmuştur. Bu hareketlerin odak noktasında gençlerin olması ise artan gelir adaletsizliğine bağlı olarak toplumda eğitimli genç nüfusun işsiz kalması ve toplam pastadan aldıkları payın azalmasının büyük etkisi vardır. Tüm bu gelişmelere bakıldığında küreselleşme sürecinin sosyal yanının güçlendirilmesine yönelik taleplerin çok da haksız olmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle küreselleşme ile gelir dağılımı

* Araş. Gör., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Erciş İşletme Fakültesi, İktisat Bölümü, E-posta: kaan.yigenoglu@marmara.edu.tr

adaletsizliği ilişkisin özellikle dikkat çekilerek küreselleşme literatürünün içeriği farklılaşmaya başlamıştır. Kısacası gelir adaletsizliği meselesi önümüzdeki dönemlerde de adından söz ettirmeye devam edeceğe benzetilmektedir.

2008 krizinden itibaren finansallaşma tartışmalarının giderek artmasında krizde finansal kurum ve aktörlerin rolü ile ilişkilidir. Bir ekonomide finans sektörü ekonomik gelişmeyi olumlu veya olumsuz şekilde etkileyebilir. Bu daha çok ekonomide finansal piyasaların büyüklüğüne ve denetlenmesine göre değişmektedir. 1945 sonrası dönemde finans sektörünün dünya genelinde ekonomiye pozitif katkılar yaptığı ve reel ekonomiyi desteklediği kabul edilmektedir. Bu katkıda finans piyasalarının düzenlemelere tabi olmasının da etkisi oldukça büyüktür. Ancak 1980 sonrası dönemde neoliberal politikaların uygulanması ile finansal serbestleşme ve kuralsızlaştırmaların da etkisi ile finans sektörü giderek kontrolden çıkmaya başlamıştır.

Neoliberal politikaların emek aleyhine olan uygulamaları daha çok gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk başlıkları altında incelenmektedir. Gerek yoksulluk gerekse de gelir adaletsizliği halen çözüme kavuşturulamayan konular olmaya devam etmektedir. Bunda finansallaşmanın da etkisi olduğu tartışılmaya başlanmıştır. Çünkü finansallaşma ile ilgi alanı üretim olmaktan çıkmış ve üretimden kopuk ve sanal bir ekonomi üzerine odaklanılmaya başlanmıştır. Böylece yoksulluk ve gelir adaletsizliği gibi geniş kesimleri etkileyen ve reel boyutta ele alınması gereken konular öncelik olmaktan çıkmıştır. Buradan ortaya çıkan boşluk ise son dönemde bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve bunların finansal piyasalara olan katkısı ile doldurulmaya çalışılmaktadır.

Finansallaşma İle İlgili Bir Literatür Taraması

Finansallaşma kavramı farklı iktisadi görüşlere mensup iktisatçılar ve finans uzmanları tarafından değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Her bir tanım kavramın çok boyutlu yapısının bir kısmını öne çıkaran niteliktedir. Bu anlamda söz konusu tanımlarda bilişim teknolojisindeki yaşanan gelişmeler ile finansal araçların ve kurumların artan rolüne vurgu yapıldığı gibi reel üretim, devletin ekonomideki rolü ve yoksulluk ve gelir adaletsizliği ile finans sermayesinin büyümesi de ilişkilendirilebilmektedir. Ancak küreselleşme kavramından farklı olarak finansallaşma kavramına daha çok ana akım dışı iktisatçıların ilgi gösterdiği söylenebilir.

Rudolf Hilferding'in 1910 yılında yayımlanan "Finans Kapital" başlıklı çalışması finansallaşma ile ilgili çalışmalarda atıf yapılan eserlerin başında gelmektedir. Söz konusu çalışmasında Hilferding finans kapitali sanayi sermayesi ile banka sermayesinin birleşimi şeklinde ele almaktadır. Sanayi sermayesi ve banka sermayesinin bu birlikteliği ise modern kapitalizmin en karakteristik özelliğini ortaya çıkarır: Sermayenin soyut görünümüne bürünmesi (Hilferding, 1981:21). Konumuzla bağlantılı olan ise Hilferding'in finans kapital kavramını ekonomik, sosyal ve siyasi yapıda neden olduğu dönüşümler ile ilişkilendirmesi ve bunu sınıf analizi yolu ile açıklamasıdır. Buna göre bankaların öteki tüm sınıfların aleyhine ve kapitalist sınıfın lehine bir fonksiyonu olduğunu ifade etmektedir. Hilferding bankaların bu fonksiyonu öteki sınıfların gelirlerini toplayarak ve para sermaye olarak kapitalist sınıfa sunarak yerine getirdiğini söyler (Hilferding, 1981:90).

Hilferding'e benzer ancak belli noktalarda farklılaşan şekilde Lenin'in de mali sermaye (finans kapital olarak okunabilir) ile ilgili görüşleri önemlidir. Lenin finans kapital kavramının içeriğini üretimin yoğunlaşmasından doğan tekeller, bankaların sanayi ile birleşmesi veya kaynaşması şeklinde doldurur (Lenin, 2008:58). Lenin'in mali sermayeye ilişkin görüşleri emperyalizm teorisi ile birlikte değerlendirilmelidir. Lenin kapitalizmin en yüksek aşaması olarak emperyalizmin beş özelliğini açıklarken banka sermayesinin sanayi sermayesi ile birleşmesi ve bu finans sermayesi temelinde oluşan bir finans oligarşisinden bahseder (Lenin, 2008:92). Lenin'in finans kapitali ele alışı Hilferding'in analizine benzemekle birlikte emperyalizm ile bağdaştırması açısından ondan ayrılmaktadır.

Finansallaşma kavramına yaklaşımı açısından bazı noktalarda gerek Hilferding gerekse de Lenin'den ayrılan Costas Lapavitsas finansallaşmayı bankaların sınaî ve ticari sermaye üzerindeki hâkimiyetinden çok finans sektörünün özerk hale gelmesi ile açıklar. Hem sınaî ve ticari sermayenin hem de işçilerin ihtiyaçları için daha fazla finans piyasalarına girerek finansal alanın içine girdiklerini söyleyen Lapavitsas yaşanan krizi de finansallaşmış kapitalizmin yapısından kaynaklandığını kabul eder (Lapavitsas, 2009:70).

Nikolai I. Bukharin emperyalizm-finans kapital ilişkisini dünya ekonomisi yaklaşımıyla ele alır. Bukharin'e göre nasıl ki ticari sermayenin politikası ticari kapitalizmin hâkimiyet alanını genişletmekse finans kapitalizmin politikası da finans kapitalin üretim temelini daha geniş ölçekte yeniden üretmektir (Bukharin, 1996:101). Emperyalizmi finans kapitalin bir politikası olarak tanımlayan Bukharin böylece eski kapitalizm öncesi veya eski kapitalist üretim ilişkilerin yerine finans kapitalin dünyayı hâkimiyeti altına aldığını ifade eder (Bukharin, 1996:103).

Finansallaşma kavramının kriz ve gelir adaletsizliği ile ilişkili şekilde günümüzde kullanımı Gerald A. Epstein'in ve Greta Krippner'in çalışmalarında görülür. Epstein, "Finansallaşma ve Dünya Ekonomisi" isimli kitabında dünya ekonomisinde son 30 yılda meydana gelen hükümetlerin rolünün azalmasına karşılık piyasaların artan rolü, ekonomiler arası ilişkilerin gelişmesi ve ulusal ve uluslararası finansal ilişkilerin artmasını neoliberalizm, küreselleşme ve finansallaşmanın artması ile karakterize edildiğini söyler. Epstein'e göre finansallaşma; finansal güdülerin, finansal piyasaların, finansal aktörlerin ve finansal kurumların yerel ve uluslararası ekonomilerin işleyişindeki artan rolünü ifade etmektedir (Epstein, 2005:3). Krippner ise finansallaşmayı, finansal faaliyetlerin ekonomide kar yaratması ile ilgili ele alır (Krippner, 2011:27). Her iki tanımda da finansal faaliyetlerin giderek artan önemi ortaktır.

John Bellamy Foster kapitalizmin son 30 yılının neoliberalizm, küreselleşme ve finansallaşma ile karakterize olduğunu belirterek bu üçlü içinde finansallaşmanın son yıllarda daha baskın olduğunu söyler. Kapitalizmin finansallaşmasını ekonomik faaliyetlerin üretimden finansa doğru kayması ile ilişkilendirerek kapitalizmin bu yeni aşamasını tekelci finans kapital olarak isimlendirir (Foster, 2007). Finansallaşmanın ekonominin ağırlık merkezinin uzun dönemde üretimden finansa doğru kayması olarak tanımlanabileceğini belirterek bu kaymanın ekonominin her tarafında olacağını söyler (Foster, 2010).

Finans dışı şirketlerin finansallaşmasından bahsettiği yazısında William Milberg finansallaşmayı da bu bağlamda ele alır. Milberg'e göre finansallaşma, finansal olmayan şirketlerin fon kaynağı olarak üretimden çok giderek finansa yönelmelerini ifade eder

(Milberg, 2008: 422). Bu anlamda söz konusu şirketlerin karlarını üretim ve geleneksel ticaretten çok finansal işlemlerden sağlamaya başladığı anlaşılmaktadır.

Finansallaşma sürecini özel sermaye fonu, hedge fonlar, devlet fonu gibi yeni yatırım fonlarının gelişimi ile değerlendiren Gospel ve Pendleton finansallaşmanın piyasa boyutu açısından değerlendirildiğinde finansal piyasalarda ticareti yapılan ürünlerin sayısındaki ve çeşitliliğindeki artış ve bu piyasalarda işlem hacmindeki artış anlaşılmaktadır. Yeni yatırım araçları da finansallaşma sürecindeki bu gelişmelerden yararlanmaktadır (Gospel ve Pendleton, 2014:19).

OECD ülkelerine ait verileri kullanan ve finansallaşma ile gelir dağılımı adaletsizliği arasında pozitif ilişki kuran Denk ve Cournéde kredi aracılığı ve borsanın daha adaletsiz gelir dağılımı ile ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşılık finansallaşmanın diğer göstergesi olan finans sektörünü katma değeri ile gelir adaletsizliği arasında bir ilişki tespit edilememiştir (Denk ve Cournéde, 2015:7-8).

Dünya Ekonomisinde Yaşanan Dönüşümler ve Finansallaşma Süreci

Finansallaşma üretimden finansa doğru kaymayla ilişkilidir ve bu anlamda üretken sermaye yerine para-finans sermayesinin yoğun şekilde kullanılmasını ifade eder. Dünya ekonomisinde yaşanan dönüşümler bağlamında finansallaşmanın 1970 sonrası dönemde ağırlık kazanmaya başladığı görülmektedir. Bu dönem özellikle Keynesyen politikalara olan güvenin kaybolmaya başladığı bir dönem olması itibariyle önemlidir. Keynesyen politikalar 1929 Büyük Bunalımına bir çözüm olarak uygulanmaya başlanmış ve 1970'lere kadar da başarılı olmuştur. Ancak bu başarı beraberinde sorunların olmadığı anlamına gelmemelidir. Krize bir çare olarak sunulan çözüm paketinin belli bir dönem başarılı olmasından sonra gözden düşmesi pek de uzun süreli olmamıştır.

Dünya ekonomisindeki dönüşümler yenilik arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Finansallaşma söz konusu yenilik arayışlarının bir sonucu olarak görülebilir. Ancak yenilik boyutundan çok geçmişten gelen bir üretim süreci bağlamında ele alındığında finansallaşmanın banka sermayesi ve/veya sermayenin finansallaşması olarak ele alınması gereklidir. Bu yaklaşım ise reel üretim ile olan bağlantısına göre farklı boyutlar içerir. Reel üretimden oldukça kopuk olan bir sermaye genişlemesinin oluşturacağı etki de hiç kuşkusuz daha büyük olacaktır. Bundan daha önemlisi büyümesini büyük ölçüde finansal piyasalara dayalı olarak artıran bir ekonominin dayanıklılığı da o ölçüde zayıf olacaktır. Nitekim finansal piyasalarda yaşanan bir belirsizliğin ekonomileri büyük oranda bu tür piyasalara dayalı ülkelerdeki etkisi yaşanan son küresel krizle ortaya çıkmıştır.

1980 sonrası dönemde küresel finans piyasalarının gelişmesi bağlamında ele alınması gereken ve sınıf analizi açısından dört önemli gelişme vardır. Birincisi 1990'larda yabancı doğrudan yatırımlarının ve portföy yatırımlarının tüm dünyada fakat eşitsiz şekilde yayılmasıdır. Bu eşitsiz yayılmada finans piyasaları önemli koordinasyon işlevi gördüler ve geliştirdiler. İkincisi ulaşım ve iletişim maliyetlerindeki düşüşe uluslararası anlaşmalar ile sermayenin önündeki engellerin kaldırılması eşlik edince sermaye küresel ölçekte hareket etmeye başladı. Üçüncüsü IMF uyguladığı yapısal uyum politikaları ile birçok gelişmekte olan ülkede neoliberal

politikaları uygulamıştır ki bunun finansal faaliyetleri olumlu etkilediği bilinmektedir. Dördüncüsü ise Keynesyen doktrinin gözden düşmesi ile yeni monetarist ve neoliberalizmin ideolojik etkisi ile tam istihdam ve sosyal korumanın ekonomi politikalarının başlıca amaçları olmasından çıkmasıdır (Harvey, 2015:98-101). Harvey 1980 sonrası başlayan finansallaşmayı spekülasyon ve saldırgan olarak betimleyerek yeni kapitalist finans sistemin yapısal varlık yıkımı, şirketlerin mal ve varlıklarının soyulması, insanların borç yükü ile köleleştirilmesi, kredi ve borsa spekülasyonlarıyla varlık gaspı gibi özelliklere sahip olduğunu söyler (Harvey, 2015:170).

Finans dışı kurumların finansallaşmasında önde gelen ülkelerden birisi olan ABD deneyimi finansallaşma sürecini anlamak açısından önemlidir. ABD’de iki önemli gelişme finansallaşma sürecinde etkili olmuştur. Birincisi ABD iş dünyasının 1960 ve 70’lerde yeniden yapılanma sürecidir. ABD’nin o zamana kadar gelişip büyüyen şirketleri küresel imalat piyasalarının doyma noktasına gelmesinden dolayı karlılıklarını devam ettirmek için çapraz sanayi grupları oluşturmuşlardır. Bu ise ABD’de büyük firmaların meta yönetiminde daha çok finansa yönelmesiyle sonuçlanmıştır. İkinci önemli gelişme ise 1970’lerdeki krizdir. Birinci ve ikinci petrol krizi, artan küresel rekabet, stagflasyon gibi faktörlerden dolayı piyasa odaklı çözümlere gidilmiştir (Lin ve Devey, 2013:1292).

Özellikle ABD’de sınırsız ve kuralsız şekilde finans piyasalarının aşırı büyümesinin sömürüye yol açtığı birçok yazar tarafından söylenmektedir. Ekonominin finansallaşmasının temelinde düzenlemelerin kaldırılmasının rolü olduğunu söyleyen Stiglitz bu süreç sonunda ekonomilerin hem giderek dengesizleştiğini ve eşitsizleştiğini hem de bankaların riski yoksullara ve vergi mükelleflerine aktararak halkı sömürme fırsatını ele geçirdiğini iddia eder (Stiglitz, 2015:324). Finans piyasalarının bu sonuçlara yol açmasının 5 nedeni vardır. Birincisi risk yönetimi konusunda finans piyasalarındaki inovasyonlar etkin çalıştırılmadı ve risk yoksul kesimin üzerine yıkılarak sosyal ve kişisel geri dönüşlerde uyumsuzluk oluştu. Bazı iflas etmeyecek kadar büyük olan kurumların hantal ve şeffaf olmayan yapısı da finans piyasalarının etkin işlememesinde önemli bir faktördür. Üçüncüsü büyük bankaların geleneksel bankacılıktan varlığa dayalı menkul kıymetleştirmeye yönelmesidir. Dördüncüsü ticaret bankalarının yüksek riskli işlemler yapmaya başlayarak bir anlamda kumar oynamaları da sistemi riske soktu. Son olarak beşincisi bankacıların ahlaki ilkeleri bir tarafa koyarak yoksul ve zayıf kesimlerden yararlanmaya çalışmasıdır (Stiglitz, 2012:196-197).

Geleneksel ekonomi teorisi finansallaşmanın artmasında önemli bir rol oynamıştır. Özellikle teorinin firmalar ile finansal piyasalar ilişkisini formüleştirmesi bu anlamda önemlidir. Şirket yöneticilerinin hisse sahiplerinin çıkarlarını korumaya dönük olarak kar maksimizasyonunu amaçlamaları finans piyasalarına olan ilginin artmasını sağladı. Bunda finansal yatırımların getirilerinin yasal altyapı ile desteklenmesinin de payı büyüktür (Palley, 2007:4).

1980 sonrası yaşanan dönüşüm gelişmekte olan ülkeleri etkilemesi açısından büyük boyutta olmuştur. Bu dönemde 1970’lerdeki sistemin tıkanıklığına bir çözüm olarak sermayenin verimliliğini artırmak için neoliberal politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Ancak özellikle Latin Amerika ve Doğu Asya ülkelerinin yaşamaya devam ettikleri krizler IMF ve Dünya Bankası tarafından söz konusu ülke gruplarına önerilen yapısal uyum politikalarının sorgulanmasına yol açmıştır. Söz konusu politikalar kapsamında liberalizasyon uygulamaları ve finansal piyasaların işleyişi önündeki engellerin azaltılması ve bu piyasalara yönelik

müdahalelerden kaçınılması beklenmektedir. Bu ise ilgili ülkelerin dış ticaret açısından karşılaşılabilecek problemler bir yana finans piyasalarında yaşanan istikrarsızlıklara da açık olmaya başlayacakları anlamına gelmektedir.

1945 sonrası dönemde finans piyasalarının reel ekonomiyi desteklediği bilinmektedir. Ancak 1980 sonrası dönemde aynı desteğin devam ettiği söylenemez. Finansallaşmanın reel yatırımlar ile bağının zayıflamasında iki faktör önemlidir. Birincisi yöneticilere karşı pay sahiplerinin hâkimiyetinin artması bir bütün olarak firma tercihlerini değiştirmiştir. Uzun dönemi reel yatırımlar yerine kısa dönemli kar dağıtımını aracılığı ile pay sahipleri kazanç elde etmeye başlamışlardır. İkincisi temettü ödemelerindeki artış ve hisse geri satın alımları bu senetlerin fiyatını yükselterek reel yatırım projelerinin finansmanında kullanıldı (Hein and Truger, 2013:5).

Finansallaşmanın 1970'lerden itibaren artmasında dev çok uluslu şirketlerin bu yıllardan itibaren hızlı büyümesinin etkisi vardır. ÇUŞ'lar piyasada büyüdükçe neredeyse tekel olmaya başladılar. Tekelleşen ÇUŞ'lar küçük ölçekli işletmelerin piyasada tutunamamasına yol açtı. Bu arada talep yetersizliğine bağlı olarak söz konusu şirketlerin kapasite artışları sınırlı olmuştur. Bu şirketlerin ellerindeki fon fazlaları ise finansal piyasalarda değerlendirilmeye başlanmıştır (Foster, 2007). ÇUŞ'ların etkisinin artması uluslararası finans piyasalarının da büyümesine neden oldu.

1970'lerde yaşanan bunalıma çare olmak üzere pek çok gelişmekte olan ülkede uygulanan neoliberal politikaların orta-uzun vadede iki tür etkisi olmuştur. Birincisi bu politikalar ile gelir adaletsizliğinin arttığı görülmüştür. Bu sonuç kısa vadedeki büyüme artırıcı olumlu nitelikteki sonuç ile kıyaslandığında oldukça hayal kırıcı olarak algılanabilir. İkinci sonuç ise yine sistemin yaşadığı krize bir çözüm arayışının sonunda doğmuştur. Bu ise sermayenin önündeki engelleri azaltmaya dönük olarak ulusal düzenlemelerin ve kontrollerin azaltılması ve bununla ilişkili olarak da iktisat politikalarında bir dönüşümün yapılması gereksinimidir. Böylelikle gerek ticaretin serbestleştirilmesi gerekse de finansal serbestleşme türünde olsun ekonomilerde bir serbestleşme rüzgârı hâkim olmaya başlamış, bunun yanında deregülasyon ve özelleştirme adımları atılmaya başlanmıştır.

Foster'a (2010) göre finansallaşma süreci 5 göstergede incelenebilir. a) Toplam karlar içerisinde finansal karlardaki artış b) GSYİH'ya göre borcun artışı c) Milli gelir içerisinde finans, sigorta ve gayrimenkul sektörlerinin büyümesi d) Cazip ve şeffaf olmayan finansal araçların artması e) Finansal balonların artan rolü. 1957 yılında ABD'de imalat sanayinin payı GSYİH'nın % 27'si ve sigorta-finans-gayrimenkulün payı GSYİH'nın % 13'ü iken 2008'de imalatın payı % 12'ye düşerken sigorta-finans-gayrimenkulün payı %20'ye yükselmiştir.

Finansallaşmaya neden olan faktörleri açıklamasında Milberg (2008: 423) finans dışı şirketlerin finansallaşmaya yönelmesini iki şekilde açıklar. Birincisi 1980'lerde hissedarların haklarında yapılan düzenlemeler ile şirket varlıkları üzerindeki gücün yöneticilerden hissedarlara doğru kaymasıdır. Böylece çok daha fazla sayıda kişi ve kurum finans alanına girmeye başlamıştır. İkincisi ise 1970'lerde ABD'de faiz oranlarının izlenen sıkı para politikası sonucunda artmasıdır. Böylece imalat sanayindeki karlılık oranları düşerken finansal varlıklara yatırım yapmak daha karlı hale gelmiştir.

Dünya ekonomisinde yaşanan dönüşümlerin bir sonucu olarak devletin ekonomideki rolü giderek azalırken özellikle eğitim, sağlık, enerji ve sosyal güvenlik gibi alanlarda devletin etkisinin azalması daha derin etkilere neden olmuştur. Devletin söz konusu sektörlerdeki müdahalelerinin eksikliği piyasa koşullarına bırakıldıkça gelir adaletsizliği de giderek artmıştır. 2. Dünya Savaşı'ndan 1970'lere kadar bir maliyet unsuru olarak görülmeyen ücret artışlarının 1970'lerden sonra en büyük maliyet kalemlerinden birisi olarak görülmesi emek aleyhine yapılan düzenlemeler ve emeğin bu yıla kadar olan kazanımlarının geri alınmasını sağlayacak politikaların uygulanması ile sonuçlanmıştır.

Küresel Finansallaşma ve Gelir Dağılımı Adaletsizliği İlişkisi

Finansallaşma ve gelir dağılımı adaletsizliğinin birbirini besleyen süreçler olarak bir ekonomi için ne kadar tehlikeli ve geniş ölçekli sonuçlara neden olabileceği 2008 küresel kriziyle birlikte ortaya çıkmıştır. Finansallaşma üzerine belki de bu kriz ortaya çıkmadan önce hiç bu kadar kafa yorulmamıştı. Artık ekonomi dışı faktörler de finansal piyasaların gelişimini çok yakından etkiler hale gelmiştir. Son yıllarda artan davranışsal finans alanındaki çalışmalar da finansallaşmanın günlük yaşantımızla ne kadar iç içe olduğunu göstermektedir. Hayatımızda bu kadar çok yeri olmaya başlayan finansın gelir dağılımı ile ilişkisi ise son yıllarda daha fazla önem kazanmaya başlamıştır.

Finansallaşma ve fonksiyonel gelir dağılımının ABD'de toplam talep üzerine etkilerini inceledikleri çalışmalarında Onaran, Stockhammer ve Grafl (2011) finansallaşmanın toplam talep üzerinde önemli etkisinin olmamakla birlikte gelir dağılımı ve refah üzerinde ciddi etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

Finansallaşma, borç ve kriz arasında ilişki kuran Hein ve Truger'e (2013:2) göre 2008 krizinin ana sebebi finans sektörüne yönelik düzenlemelerin yetersizliğinden çok gelir dağılımı adaletsizliğinin artması ve küresel çaptaki cari işlemlerin neden olduğu dengesizliktir.

Finansallaşma ve gelir dağılımı adaletsizliği arasında pozitif ilişki olduğunu savunanlar genelde ana akım dışı iktisatçılardır. Çünkü ana akım iktisatçılar gelir içindeki ücret payının azalmasını teknolojik değişim farklı sebeplere bağlar. Politik ekonomi yaklaşımı ise ücretlerin payındaki düşmeyi finansal ve ticari küreselleşme ile sendikaların azalan gücü ile ilişkilendirir. Uluslararası Çalışma Örgütü de finansal küreselleşmenin ücret payının azalmasında etkili olduğunu iddia eder. (Stockhammer, 2012:56) Hein'e benzer şekilde Stockhammer da finansallaşma-gelir dağılımı adaletsizliği arasındaki kanalları sıralamıştır. Buna göre ilk kanal ABD'de orta sınıf hane halkının ücretleri sabitken tüketim ve hane halkı borcunun çok fazla yükselmesidir. İkinci kanal kredi odaklı tüketim artışına bağlı büyüme modeli ile ihracat odaklı büyüme modelinin finansal küreselleşme ile birlikte olası hale gelmesidir. İlk model bilindiği gibi ABD ve diğer Anglo-Sakson ülkelerde gelirlerinden çok daha fazla oranda kredi alan ve risk düzeyi yüksek bir modeli temsil eder. İkinci model ise artan gelir adaletsizliğine bir cevap olarak ortaya çıkmıştır ve talebi canlandırmaya yönelik bir stratejiyi temsil eder. Her iki büyüme modeli de finansallaşma ile daha fazla kullanılabilir hale gelmiştir ve bu gelir dağılımı ile daha çok etkileşimde olduklarını da gösterir. Üçüncü kanal ise servet dağılımındaki dengesizliğin artışı varlıklı yatırımcıların spekülasyon ve riskli portföy tutmalarına yöneltmesidir (Stockhammer, 2012:63-64).

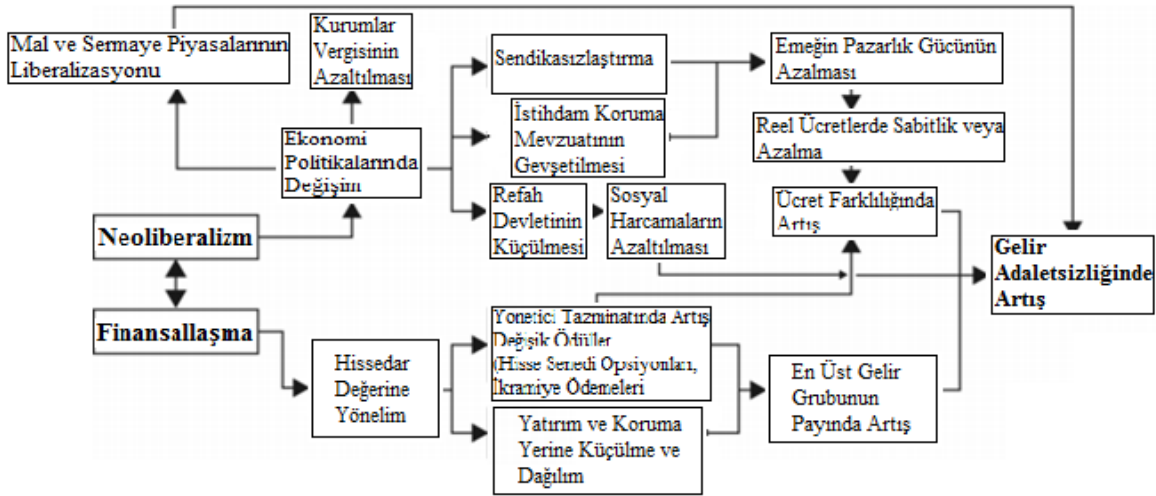

Finansallaşmanın emeğin pazarlık yapma pozisyonu üzerinde iki önemli etkisi vardır. Birincisi firmaların yatırım seçenekleri artmıştır. Finansallaşma ile firmaların yurtiçinin yanı sıra yurtdışında da yatırım yapmaları kolaylaşmışken sadece reel varlıklara değil finansal varlıklara da yatırım yapma imkânı elde etmişlerdir. İkincisi şirketler üzerine ek kısıtlamalar yoluyla emeğe nispeten pay sahiplerini daha yetkili yapmıştır (Stockhammer, 2013:8).

ABD’de finansallaşma ile gelir dağılımı adaletsizliği arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar arasında (Hacker ve Pierson,2010), (Kaplan ve Rauh, 2010), (Nau,2011), (Phippon ve Reshef, 2012), (Lin ve Tomaskovic-Devey, 2013) bulunmaktadır (Devey vd, 2015:4).

1970 ile 2011 arasında 18 OECD ülkesinde finansallaşmanın gelir adaletsizliği üzerindeki etkisini inceleyen Godechot çalışmasında finansal sektörün büyümesi, finansal piyasaların büyümesi, finans dışı firmaların finansallaşması ve hane halklarının finansallaşması bağlamında incelemiştir. 1980 ile 2007 arasında dünya gelir adaletsizliğinin artışında % 20 ila % 40 oranında GSYİH içinde finans sektörünün payının rolü olduğu sonucuna ulaşan Godechot finans dışı firmaların ve hane halklarının finansallaşmasının bunda önemli rolü olmadığını iddia etmiştir (Godechot, 2015: iii). Şekil 1’de finansallaşma-gelir dağılımı etkileşimi gösterilmektedir.

Şekil 1: Finansallaşma-Gelir Dağılımı İlişkisi.

Kaynak: Dünhaupt, 2014:8

Şekil 1’de görüldüğü gibi neoliberal politikalar ekonomi politikalarının dönüşümü ile gelir adaletsizliğini artırmaktadır. Ekonomi politikalarındaki dönüşüm ile sendikasılaştırma, istihdam güvencesinin azaltılması veya tamamen kaldırılması, refah devletinin küçülmesi ve dolayısıyla sosyal harcamaların azaltılması emeğin pazarlık gücünü de azaltarak gelir dağılımını bozmaktadır.

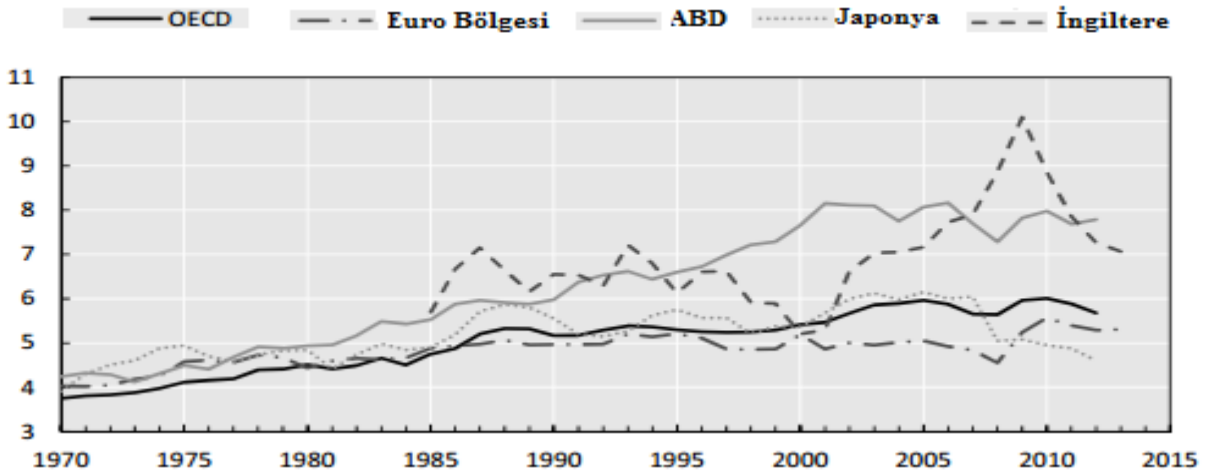
Finansallaşma kanalı yolu ile ise üretim ve yatırım yerine finans piyasalarına yönelme ve yönetici tazminatlarındaki artışlar sonuçta en üst gelir kesiminin milli gelirden aldığı payı yükselterek gelir adaletsizliği oluşturmaktadır. Mal ve sermaye piyasalarındaki liberalizasyon politikalarının da gelir adaletsizliğinde artış ile sonuçlandığı şekilde gösterilmektedir.

Küresel Çapta Finansallaşma Süreci

Küresel düzeyde finansallaşma göstergesi olarak üç değişken üzerinde durulmaktadır. Bunlardan birincisi GSYİH yüzdesi olarak finans sektörünün yarattığı katma değerdir. Bu oran yıllar itibariyle finansal sektörün büyümesi hakkında iyi bilgiler sunar. Katma değer oluşumunda bankacılık, sigorta ve diğer finansal faaliyetler dikkate alınır. İkincisi aracılendirilmiş kredidir ki bu oran da mevduat bankaları ve diğer finansal kurumlar tarafından finans dışı özel sektöre oluşturulan krediyi gösterir. Üçüncüsü ise borsa kapitalizasyonudur (Cournéde vd., 2015:11). Şekil 2’de GSYİH’nın yüzdesi olarak finans sektörünün payı 1970’den itibaren gösterilmektedir.

Şekil 2: Finans Sektörünün Katma Değeri (% GSYİH).

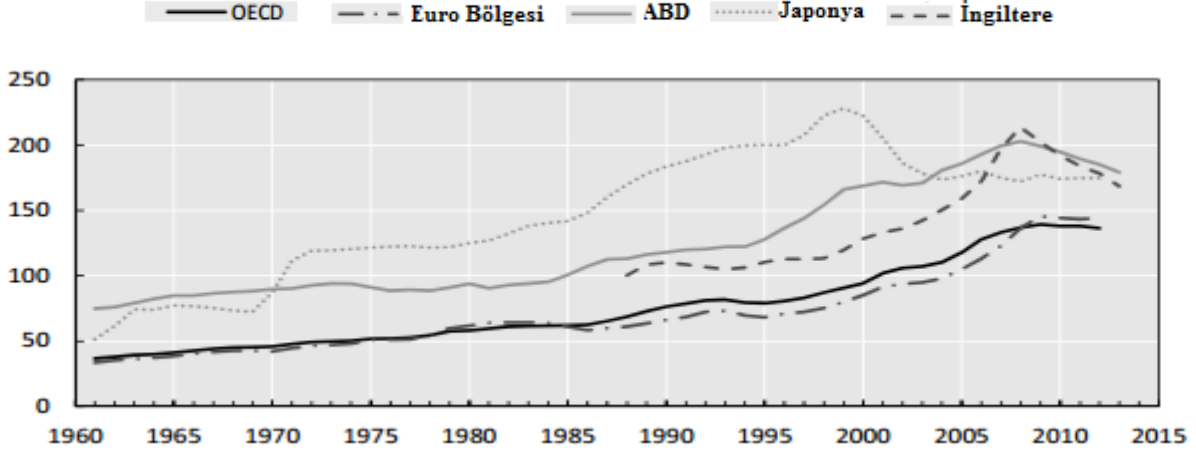

Kaynak: Cournéde vd., 2015:15.

Neoliberal politikaların ve finansallaşmanın daha erken başladığı ABD ve İngiltere’de finans sektörünün yarattığı katma değer güçlü olduğu görülmektedir. OECD ülkelerinde GSYİH içinde finans kesiminin paylarının artmasına kârlar temel belirleyici olmuştur (Cournéde vd., 2015:9). Şekil 3’de ise GSYİH’nın yüzdesi olarak kredilerin aracılendirilmesi gösterilmektedir.

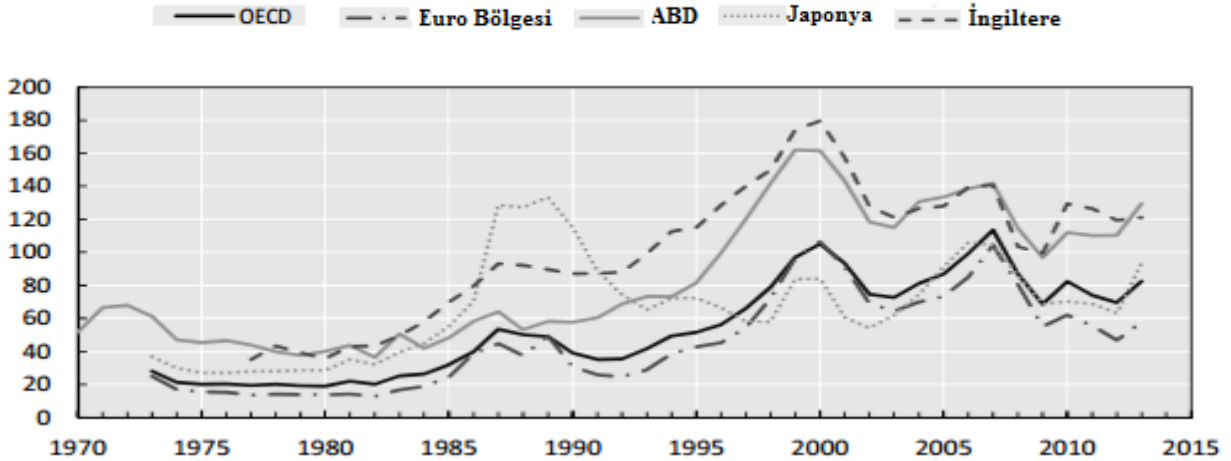
Şekil 3: Aracilandırılmış Kredi (% GSYİH).

Kaynak: Cournéde vd., 2015:15.

OECD ülkelerinin neredeyse tamamında bankalar ve diğer aracılar tarafından oluşturulan krediler 1960'lardan itibaren hızlıca artmıştır. Hatta bu artış GSYİH'ya göre üç kattan fazla olmuştur (Cournéde vd., 2015:10). Şekil 4'de gösterilen borsanın finansallaşma süreci açısından da önemli ilerlemelerin kaydedildiği görülebilir.

Şekil 4: Borsa Kapitalizasyonu (% GSYİH).

Kaynak: Cournéde vd., 2015:15.

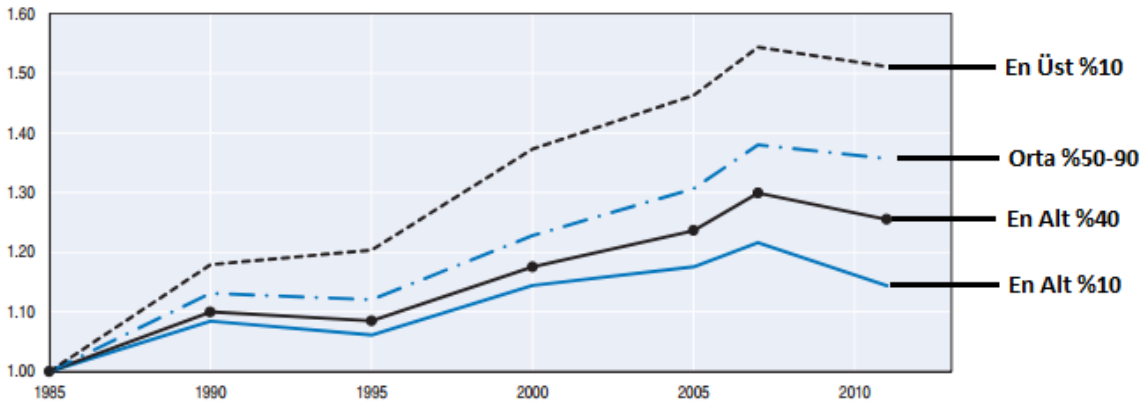
Borsanın artan kapitalizasyon sürecine 1980'lerin sonlarında Japonya'da 1990'ların sonunda ise dünyada oluşan balonların eşlik ettiği söylenebilir (Cournéde vd., 2015:10).

Küresel Gelir ve Servet Adaletsizliği

Küresel finansallaşma sürecine ilişkin yukarıdaki şekillerden sonra bu süreçle bağlantılı olduğu düşünülen gelir ve servet dağılımındaki adaletsizliğin de küreselleştiğini söylemek mümkündür. Özellikle ABD ve yükselen piyasalarda artan gelir adaletsizliklerinin toplumsal huzuru tehdit eder hale gelmesi son yıllarda bu konunun daha çok gündeme gelmesine neden olmuştur. Giderek artan şekilde en üst gelir grubundaki %1'in ekonomisi olma yolunda ilerleyen ekonomiler zaman zaman çeşitli protesto gösterilerine sahne olmaktadır. Şekil 5'de OECD ülkelerinde yıllar itibariyle farklı gelir gruplarının payı gösterilmektedir.

Şekil 5: OECD Ülkelerinde Gelir Adaletsizliği.

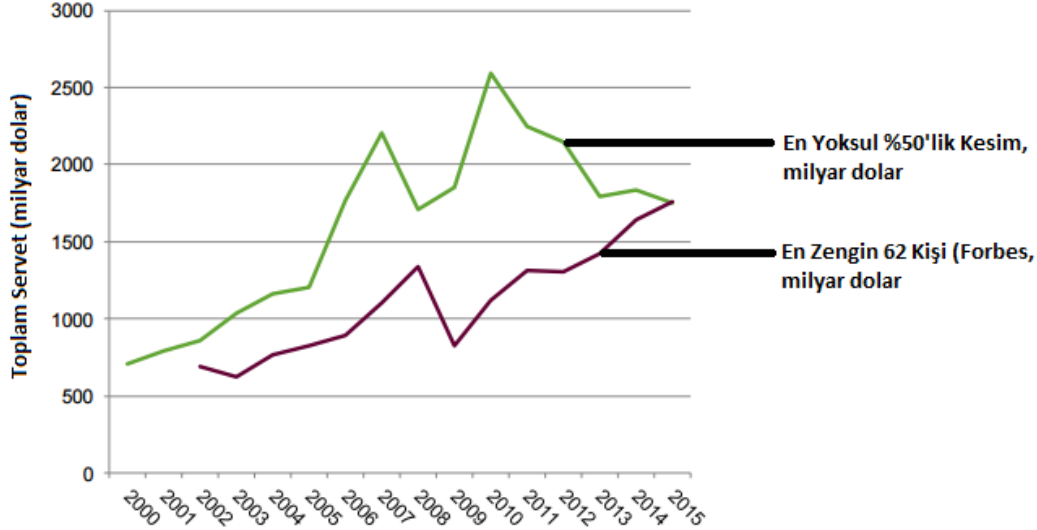
Kaynak: OECD, 2015:21.

1985 yılı baz alındığında bu yıldan itibaren en alt %10 ve en üst %10'luk dilimler arasındaki farkın giderek açıldığı görülmektedir. 1990 sonrası dönemde ise orta gruptaki %50-90 ile en üst %10 arasındaki fark giderek açılmıştır. Tüm gelir gruplarının payında artış olsa da en tepedeki %10'un aldığı pay sürekli arttığı için gelir dağılımındaki adaletsizlik devam etmektedir.

Gelir dağılımında adaletsizlik servet dağılımındaki adaletsizlik ile birlikte düşünülmelidir. Küresel servet adaletsizliğinin geldiği son noktayı görmek açısından Şekil 6 önemlidir. Şekilde toplam servetin 2000-2015 dönemindeki dağılımı gösterilmektedir. Şekilden takip edildiğinde en yoksul %50'lik grubun serveti ile en zengin 62 kişinin serveti arasındaki farkın zamanla kapandığı görülmektedir.

Şekil 6: Küresel Servet Adaletsizliği.

Kaynak: Oxfam, 2016:11.

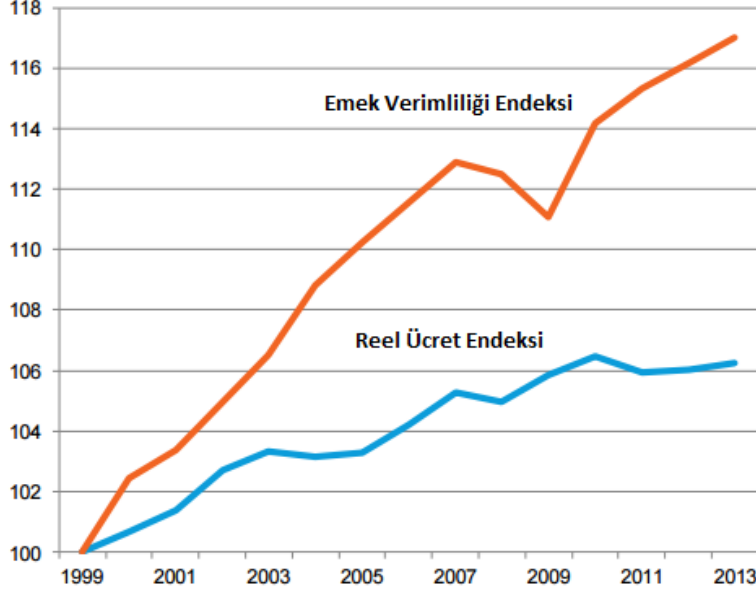
Oxfam'ın raporundan elde edilen şekilde en yoksul %50'lik grubun servetinin 2010-2015 döneminde yaklaşık 1 trilyon dolar azaldığı buna karşılık en zengin 62 kişinin servetinin ise aynı dönemde 1 trilyon dolardan fazla arttığı görülmektedir. Geçen yılki bir raporunda aynı trendin devam etmesi durumunda en zengin %1'lik kesimin toplam servetin %48'ine sahip olacağını öngören Oxfam 2010 yılında en zengin 80 kişinin 1,3 trilyon dolar servetinin 2014'de 1,9 trilyona yükseldiğini açıklamıştır. 2015'de ise en zengin 80 kişinin servetinin 2 trilyon dolardan fazla olmuştur (Oxfam, 2016:11).

Son 15 yılda en zengin 62 kişinin serveti ile en yoksul %50'lik kesimin servetleri arasındaki farkın kapanması uygulanmakta olan iktisat politikalarının sosyal adaletsizliği azaltmadığını ortaya koymaktadır. Yukarıdaki veriler söz konusu politikaların 62 kişinin servetini yaklaşık 3,6 milyar insanın servetine eşitleyecek kadar adaletsiz olduğunu göstermektedir. Süreç aynen devam ederse aradaki farkın giderek açılacağı ve ileriki yıllarda çok daha kötü bir tablonun oluşacağı kesindir.

Finansallaşma süreci gelir dağılımı açısından ele alındığında emek-sermaye çatışmasının gelişimi önemlidir. Bu çatışmayı incelerken de emeğin bu süreçte ne elde ettiği veya daha çoğunlukla ne kaybettiği ve sermayenin ne kazancının olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Emeğin kazanımları açısından bakıldığında 2. Dünya Savaşı sonrası dönemden 1970'lere kadar olan dönem emek açısından altın yıllar olarak adlandırılabilir. Aynı dönemde sendikalaşmanın da oldukça güçlü olduğu bilinmektedir. 1975 sonrası dönemde ise tam tersi bir süreç başlamakta ve sermayenin altın dönemi olarak da adlandırılabilir, emeğin kazanımlarının geri alındığı ve sendikaların oldukça güçsüzleştiği ve emeğin pazarlık gücünün de zayıfladığı bir dönem başlamıştır.

Şekil 7: Emek Verimliliği ve Reel Ücret Endeksi.

Kaynak: Oxfam, 2016:17.

Finansallaşma süreci gelişmiş ülkelerde 1980'lerden itibaren gelişmekte olan ülkelerde ise 1990'lardan itibaren hızlanarak artmıştır. Bu sürecin birçok sosyo-ekonomik etkileri olmuştur. Şekil 7'de bu etkilerden birisinin de emeğin pazarlık gücünün azalması olduğu görülmektedir. 1999'dan itibaren emek verimliliği yükselirken reel ücretler verimliliğin çok altında artış göstermiştir.

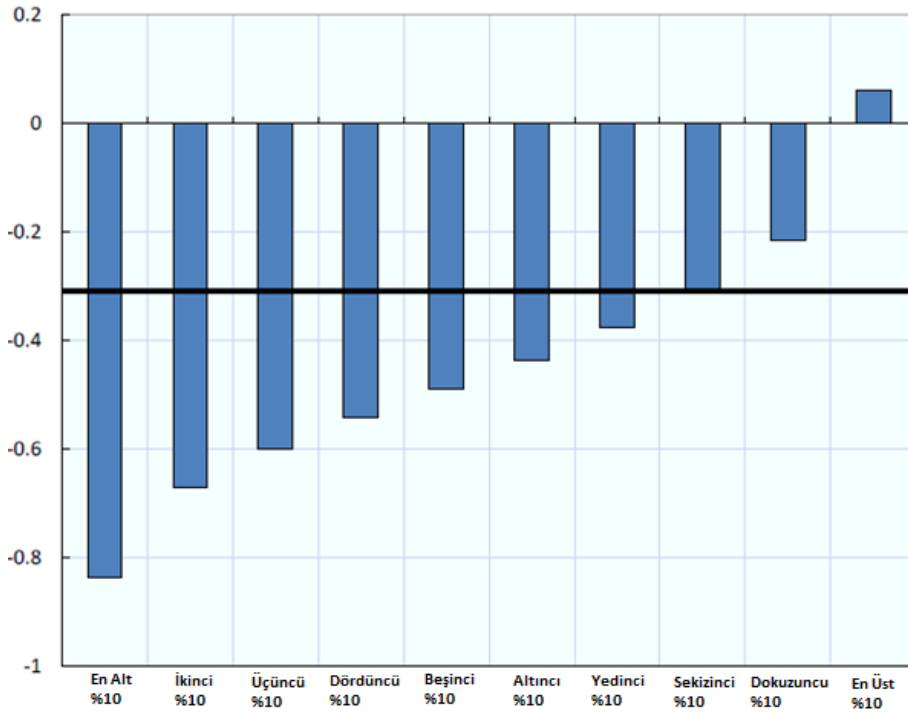
Finansallaşmanın Gelir Dağılımına Etkisi

Finansallaşma sürecinin ve en üst gelir grubundakilerin gelirlerindeki artışın makroekonomik performans için olumlu olduğu görüşünün aksine gelir dağılımının daha da bozulduğu gözlenmektedir. Daha çok neoklasik okulun ve taraftarlarının savunduğu görüşe göre toplam gelirin artması için gelir diliminin en üstündeki grubun gelir ve servet artışında sağlanacak iyileştirmeler alt gelir gruplarının da gelirini artıracaktır. Özellikle finansal liberalizasyonun lehte olduğunu savunanlar için sermayenin en etkin ve verimli şekilde değerlendirilmesi ancak finansal serbestleşme ile mümkündür. Böylelikle sermaye israf edilmemiş olacak ve toplumun faydasını maksimum edecek şekilde değerlendirilmiş olacaktır. Finansal liberalizasyon ile sermayenin tekel oluşturmasının da önüne geçilmiş olacak ve gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere artan sermaye hareketleri bu ülkelerde başta büyüme olmak üzere pek çok makroekonomik değişken üzerinde pozitif etki oluşturacaktır. Ancak özellikle 1990 sonrası dönemde gelişmekte olan ülkelerde artan gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk problemi söz konusu iddianın sorgulanmasına neden olmuştur. Gerek üst düzey çalışanlar ile işçiler arasındaki ücret farklılığının giderek artması gerekse de finans piyasalarından sağlanan karlar ile dünya servetinin belirli bir grubun elinde toplanmaya başlanmasıyla küresel gelir ve servet adaletsizliği ülkelerin önde gelen gündemi olmuştur. Bu amaçla yukarıda bahsedilen finansallaşma göstergelerindeki artışların hanehalkı gelirleri

üzerinde yaptığı değişiklik ile finansallaşmanın gelir dağılımını bozucu etkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Şekil 8’de finansallaşmanın göstergelerinden biri olan aracılendirilmiş kredi artışının farklı gelir gruplarının hane halkı geliri üzerinde yaptığı değişiklikler gösterilmektedir.

Şekil 8: GSYİH’nin %10’u Kadar Aracılendirilmiş Kredi Genişlemesinin Hane halkı Gelir Artışında Yaptığı Değişiklik.

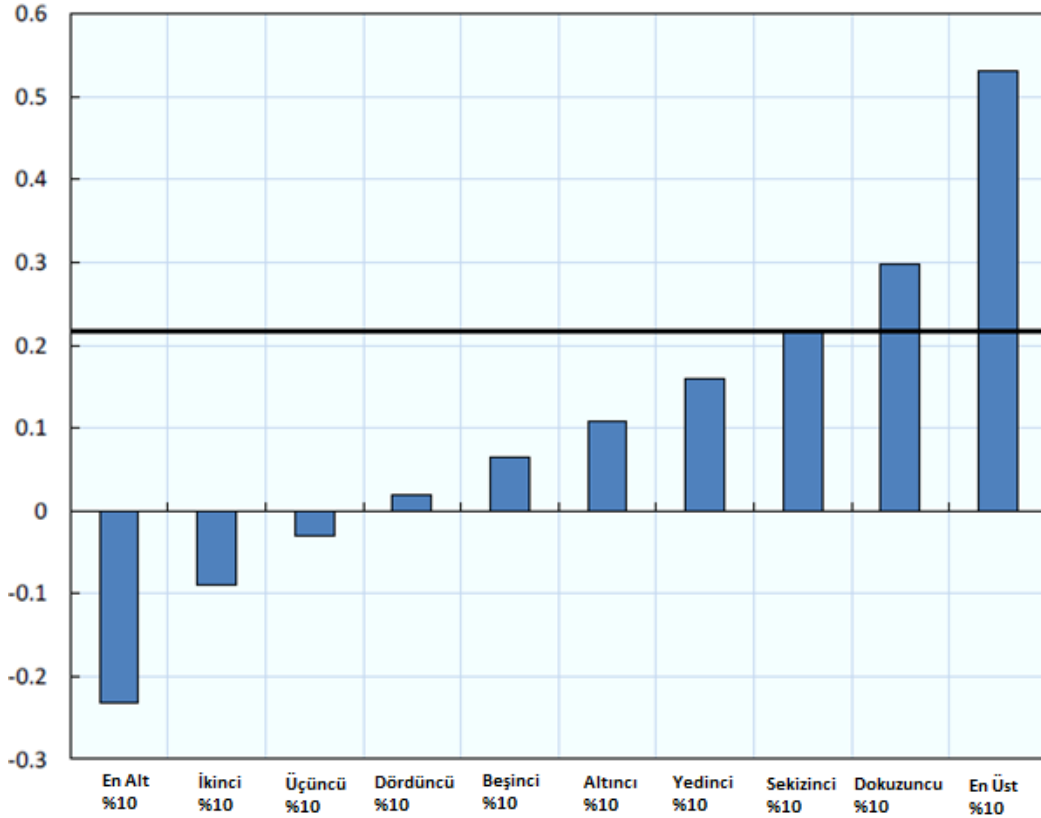

Kaynak: Denk ve Cournéde, 2015:31.

Şekilden de görüldüğü gibi en alt gelir diliminden en üst gelir dilimine doğru gidildikçe artış pozitif dönmektedir. Dolayısıyla kredilerin aracılendirilmesi üst gelir gruplarının gelirinde bir artışa yol açarken alt gelir grupları için negatif etkide bulunmaktadır. Bu da gelir dağılımı adaletsizliğinin nedenlerinden birisidir. Finansa sistemin en üst %10’luk kesim için yararlı olduğu ve bu kesimin lehine düzenlendiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle finansal piyasalar geliştikçe ve bu piyasalarda işlem hacmi genişledikçe bunu gelir dağılımı üzerindeki etkisi negatif olmaya devam edecektir. Şekil 9’da ise bir diğer finansallaşma göstergesi olan borsa kapitalizasyonundaki artışın genişlemenin hane halkı gelir artışında yaptığı değişiklik gösterilmektedir.

Şekil 9: GSYİH'nin %10'u Kadar Borsa Kapitalizasyonundaki Artışın Hane halkı Gelir Artışında Yaptığı Değişiklik.

Kaynak: Denk ve Cournéde, 2015:32.

Şekilden görüleceği üzere borsa kapitalizasyonunun en üst % 10'luk kesime yaptığı katkı önceki aracılardırılmış kredilerin yaptığı katkıdan çok fazladır. Ancak borsa kapitalizasyonu beşinci % 10'luk dilimden itibaren üst gelir gruplarının gelirlerini pozitif etkilemektedir. Bunun yanında borsa kapitalizasyonunun en alt %10'luk dilimin gelir artışındaki negatif etkisi ise nispeten daha azdır. Ancak gelir dağılımı adaletsizliği açısından bakıldığında pek de bir fark olmadığı görülmektedir. Finansallaşmanın her iki göstergesi de gelir dağılımını hemen hemen aynı oranda bozmaktadır.

SONUÇ

Son yıllarda küreselleşme ile birlikte en sık kullanılan kavramlardan birisi de finansallaşmadır. Küreselleşme ile ilgili oldukça kapsamlı bir literatür oluşmasına rağmen finansallaşma için henüz aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Finansallaşmaya olan ilginin özellikle son 2008 krizinden sonra artmaya başladığı görülmektedir. Bu krizle birlikte finansal kurumların ve faaliyetlerin rolü sorgulanmaya başlanmıştır. Daha öncesinde ise neoliberal politikaların özellikle gelişmekte olan ülke ekonomileri üzerine etkileri konusunda çok sayıda çalışmanın yapıldığı bilinmektedir. Finansallaşma ise söz konusu neoliberal

politikaların tıkandığı noktada sermayenin önünü açmak için devreye sokulan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla iki kavram arasında bir ilişki olmakla birlikte tam olarak aynıdırlar denilemez.

Finansallaşma, neoliberal politikaların devletin ekonomideki rolünü azaltmaya yönelik sürecin sonuçlarıyla ilişkili de bir kavramdır. Çünkü bu süreç devleti iktisat politikalarının oluşturulmasında etkin olmayan bir role sokmaktadır. Bunun sonucunda ise devlet, uluslararası piyasaların hızla geliştiği ve bütünleştiği bir ortamda söz konusu piyasaların etkin işlemesine yönelik önlemleri almaktan başka bir işlev yüklenmeyen durumda kalmaktadır. Dolayısıyla devletin ekonominin öncelikli ihtiyaçları doğrultusunda ulusal nitelikli ve yapısal içerikli reformlar yapması imkânsız hale gelmektedir. Öyleyse devlet, sermayenin küreselleşmesinin önündeki engelleri kaldırmakla görevli bir kurum olmaktadır. Bunun anlamı ise sermaye-emek çatışmasının gündeme geldiği yerlerde olabildiğince sermaye lehine düzenlemelerin yapılması ancak bununla birlikte emeğin de istikrar bozucu seviyeye gelmeyecek şekilde taleplerinin karşılanmasıdır.

Finansallaşma ile yeni bir dönemin başladığı ve önceki dönem krizlerinin yaşanmayacağı düşünülse de çok büyük boyutlara ulaşan finans piyasalarının küresel ekonomi için en büyük tehditlerden birini oluşturduğu yaşanan son küresel kriz ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bu çalışmada daha çok finansallaşmanın büyüklüğü ve ülke ekonomileri üzerine olan etkileri incelenirken bu etkilerin daha fazlasıyla gelir adaletsizliği boyutu öne çıkarılarak finansallaşmanın reel ekonomiden kopukluğu ortaya konulmaya çalışılacaktır. Böylelikle ekonominin daraldığı dönemlerde finansallaşmanın ve finansal yeniliklerin kurtarıcı olma işlevi sorgulamaya açılacaktır.

ABD’de son başkanlık seçimi sürecinde sosyalist adayların şaşırtıcı derecedeki yükselişi de halkın sosyal sorunlara daha duyarlı politikalara olan ilgisini ortaya koymaktadır. Artık dünyanın çeşitli yerlerinde tabandan yükselen sesler daha adaleti gözeten politikaların uygulanmasını neredeyse zaruri kılmaktadır. Sistemin tıkanıklığını aşmak üzere geliştirilen önlemlerden birisi olan finansallaşmanın da bunu yeterince yerine getiremediği açıktır. Her defasında adaletsizlik üreten ve toplumun farklı kesimlerini dikkate almayan bir sürecin uzun vadede başarılı olması beklenemez. Finansallaşma da çoğunlukla belirli kesimlerin çıkarını gözeten bir sürece dönmüştür. Bunun yerine geniş halk kesimlerinin çıkarını gözeten ve faydayı tabana yayacak bir politikanın hayata geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Bukharin, N.I., (1996). Emperyalizm ve Dünya Ekonomisi, Uğur Selçuk Akalın ve Gülsüm Akalın (çev.), Spartaküs Yayınları, İstanbul.
- Cournéde, B., O. Denk ve P. Hoeller (2015). Finance and Inclusive Growth, OECD Economic Policy Paper, No. 14.
- Denk, O. ve B. Cournéde, (2015). Finance and Income – inequality in OECD countries, OECD Economics Department Working Papers, No. 1224.

- Devey, D.T, Lin, K., Meyers, N., (2015). Did financialization reduce economic growth?, *Socio-Economic Review*, pp. 1-24.
- Dünhaupt P. (2014). An empirical assessment of the contribution of financialization and corporate governance to the rise in income inequality, Institute for International Political Economy, Berlin, Working Paper, No. 41.
- Epstein, G. A., (2005). *Financialization and the World Economy*, Cheltenham: Edward Elgar.
- Godechot, O., (2015). *Financialization Is Marketization!*, MaxPo Discussion Paper, 15/3.
- Gospel H. ve Pendleton, A. (2014). “Financialization, New Investment Funds, and Labour”, *Financialization, New Investment Funds, and Labour – An International Comparison*, Howard Gospel, Andrew Pendleton ve Sigurt Vitols (Ed.), Oxford University Press.
- Hacker, J.S., Pierson, P. (2010). Winner-Take-All Politics: Public Policy, Political Organization, and the Precipitous Rise of Top Incomes in the United States, *Politics & Society*, 38, pp. 152-203.
- Harvey, D., (2015). *Neoliberalizmin Kısa Tarihi*, (çev.) Aylin Onacak, İstanbul:Sel Yayıncılık.
- Kaplan, S.N., Rauh, J. (2010). Wall Street and Main Street:What Contributes to the Rise in the Highest Incomes?, *Review of Financial Studies*, 23, pp. 1004-1050.
- Krippner G.R., (2011). *Capitalizing On Crisis – The Political Origins of the Rise of Finance*, Harvard University Press: London.
- Lapavitsas, C., (2009). *Finansallaşma ve Kapitalizmin Krizi*, Tuncel Öncel (çev.), İstanbul:Yordam.
- Lenin, V.I., (2008). *Imperialism The Highest Stage Of Capitalism*, Resistance Books: Australia.
- Lin, K. ve Devey, D.T., *Financialization and U.S. Income Inequality, 1970-2008*, *American Journal of Sociology*, Vol. 118, No. 5, pp. 1284-1329.
- Milberg, W., (2008). Shifting sources and uses of profits: sustaining US financialization with global value chains, *Economy and Society*, Volume 37, Number 3, pp. 420-451.
- Nau, M.D., (2011). *Financialization, Wealth, and Income Inequality*, American Sociological Association Annual Meeting, Las Vegas.
- Onaran, Ö., Engelbert S. ve Lucas G., (2011). Financialisation, income distribution and aggregate demand in the USA, *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 35, Issue 4, pp. 637-661.
- Palley, T.I., (2007). *Financialization: What It Is and Why It Matters*, The Levy Economics Institute and Economics for Democratic and Open Societies, Washington.
- Philippon, T., Reshef, A. (2012). Wages and Human Capital in the U.S. Financial Industry:1909-2006, *The Quarterly Journal of Economics*, 127, pp. 1551-1160.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*, USA:Harvard University Press.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 56 Temmuz - Ağustos 2016

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Stiglitz, J.E., (2012). Serbest Düşüş – Amerika, Serbest Piyasalar ve Dünya Ekonomisinin Çöküşü, Banu Özgün (çev.), İstanbul:Gündoğan - Hiperlink Yayınları.

Stiglitz, J.E. (2015). Eşitsizliğin Bedeli – Bugünün Bölünmüş Toplumunu Geleceğimizi Nasıl Tehlikeye Atıyor, Ozan İşler (çev.), İstanbul:İletişim Yayınları.

Stockhammer, E. Financialization, Income Distribution and the Crisis, Investigación Económica, vol. LXXI, num. 279, pp. 39-70.

İNTERNET KAYNAKLARI

OECD (2015). http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/employment/in-it-together-why-less-inequality-benefits-all_9789264235120-en#page1

Oxfam, https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/bp210-economy-one-percent-tax-havens-180116-en_0.pdf